

TÂM LÝ HỌC QUẢN LÝ TRONG CÔNG TÁC ĐÀO TẠO CÁN BỘ Ở NƯỚC TA HIỆN NAY

Vũ Anh Tuấn

Viện Xã hội học và Tâm lý lãnh đạo, quản lý.

Ở nước ta, khoa học quản lý đã trở thành một khoa học chuyên ngành trong công tác nghiên cứu và đào tạo ở các Học viện, Viện nghiên cứu và các trường Đại học. Song, khoa học lãnh đạo vẫn chưa được xác định với tính cách là một chuyên ngành khoa học độc lập. Sự hình thành kỹ năng lãnh đạo cho đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý ở nước ta đang là vấn đề bức thiết, đáp ứng yêu cầu thời kỳ phát triển mới, đặt khoa học lãnh đạo với nghĩa một chuyên ngành có vị trí quan trọng trong công tác đào tạo cán bộ. Đồng thời, xây dựng khoa học lãnh đạo hiện nay cần đặt trong mối quan hệ với tâm lý học lãnh đạo, quản lý...

1. Sự cần thiết xây dựng và phát triển khoa học lãnh đạo với tính cách là một khoa học chuyên ngành trong công tác đào tạo cán bộ ở Việt Nam hiện nay - vấn đề lý luận và thực tiễn

1.1. Vấn đề thực tiễn

Thứ nhất: Điều kiện và xu thế phát triển của nước ta trong giai đoạn hiện nay đòi hỏi một đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý đủ sức, đáp ứng được yêu cầu hoạt động thực tiễn mới:

- Bản chất nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa đòi hỏi năng lực cạnh tranh trở thành mục đích tự thân của các nhà lãnh đạo, quản lý trên các lĩnh vực kinh tế - xã hội... Đó là vấn đề còn mới đối với đội ngũ cán bộ ở nước ta, mặc dù cơ chế thị trường đã hình thành trong nền kinh tế Việt Nam trên dưới 30 năm.

- Hướng tới sự hợp tác kinh tế quốc tế và hội nhập, tất yếu đặt đội ngũ cán bộ nước nhà trước xu thế giao lưu với các nước khu vực và thế giới... Về thực chất, đội ngũ cán bộ nước ta đang phải đối mặt với mâu thuẫn giữa xu thế

thời đại - văn minh công nghiệp, hiện đại với thực lực đội ngũ cán bộ đang ở điểm (vạch) xuất phát (bắt đầu hội nhập).

Thứ hai: Thực trạng đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý nước nhà với vai trò là nguồn lực trọng yếu, có tính quyết định trong sự nghiệp xây dựng và phát triển xã hội theo mục tiêu: “Dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh”:

- Chịu sự ảnh hưởng kéo dài của cơ chế hành chính, quan liêu, bao cấp, do đó, đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý nhìn chung còn thụ động trước cách thức quản lý của nền kinh tế thị trường. Sự đầu tư và những kinh nghiệm lãnh đạo, quản lý trong cơ chế thị trường chưa nhiều. Vẫn còn biểu hiện thiên về tư duy chính trị trong hoạt động lãnh đạo, quản lý hơn là tư duy kinh tế.

- Tuy được đào tạo cơ bản, song khi vận dụng vào thực tế lại thường dựa vào kinh nghiệm chủ quan. Giáo dục phẩm chất đạo đức, năng lực chuyên môn được chú trọng hơn là phát triển tầm nhìn xa, trông rộng. Thiếu đầu tư chiến lược, nặng về hành động và giải quyết công việc theo tình thế. Chạy theo hình thức - chủ nghĩa bằng cấp, chức vụ. Hướng đến “quyền hạn” nhiều hơn là “quy trách nhiệm”.

- Trong lãnh đạo, chỉ đạo thường quán triệt chung chung, hơn là tính chính xác và chi tiết...

Thứ ba: Thực trạng công tác đào tạo cán bộ trước yêu cầu thời kỳ phát triển mới.

- Khung chương trình đào tạo cán bộ lãnh đạo, quản lý còn dàn trải, mang nặng phong cách đào tạo lý thuyết cơ bản “kiểu kinh viện” hơn là ứng dụng và đào tạo kỹ năng.

- Quan tâm đào tạo cán bộ lãnh đạo, quản lý thành các “chính khách - các chính trị gia”, nên trong hoạt động lãnh đạo, quản lý - cán bộ lãnh đạo, quản lý thường có thiên hướng làm “thầy” - “thầy phán” hơn là nhà “thiết kế” - theo hướng “thợ chuyên nghiệp”.

- Có ý tưởng đào tạo năng lực, kỹ năng lãnh đạo, song thường “lồng ghép” thông qua các chuyên ngành khoa học lý luận khác và thường mang tính “lên lớp” quán triệt lý thuyết hơn là đào tạo thực hành và phương pháp xử lý các tình huống lãnh đạo, quản lý.

- Trong đào tạo cán bộ lãnh đạo, quản lý vẫn coi trọng trang bị thể giới quan, phương pháp luận nhằm nâng cao giáo dục phẩm hạnh (đạo đức) và năng lực chuyên môn nghiệp vụ nhiều hơn là đào tạo “nghiệp vụ - nghề lãnh đạo” (tầm nhìn - tư duy chiến lược/ nhà tổ chức...). Phương pháp đào tạo còn mang nặng phương pháp “định tính” “chiết trung” hơn là “định lượng”, xây dựng các tiêu thức.

1.2. Vấn đề lý luận

- Đào tạo tư duy lãnh đạo (lãnh đạo học) đang trở thành một ngành học hấp dẫn và phát triển không ngừng, đặc biệt đối với các nước có trình độ phát triển cao.

- Khoa học lãnh đạo phát triển đang “bỏ xa” thực tiễn lãnh đạo, quản lý nhất là những quốc gia chậm và đang phát triển. Những cách tiếp cận lãnh đạo theo lối tư duy truyền thống đang có những vấn đề đã trở nên lạc hậu. Khoa học lãnh đạo đang hướng tới xu thế hài hòa, nhân văn, hợp quy luật khách quan song vẫn không mất đi mục đích vì “lợi nhuận”.

- Khoa học lãnh đạo hướng tới thực tiễn, trở thành nghệ thuật lãnh đạo trong thực tiễn. Do vậy, rất cần xây dựng, phát triển khoa học lãnh đạo với tính cách là một chuyên ngành, trong đó, đối tượng, nội dung, phương pháp nghiên cứu cần được xác định khoa học. Nghiên cứu chủ thể lãnh đạo, kỹ năng - nghệ thuật trong chiến lược ảnh hưởng và tổ chức, quản lý các hoạt động với tính cách là chức năng lãnh đạo... là những nghiên cứu chủ yếu của khoa học lãnh đạo.

- Khoa học lãnh đạo ở nước ta hiện nay gồm:

1. Xây dựng mô hình người lãnh đạo;
2. Kỹ năng ứng xử trong giao tiếp lãnh đạo; Kỹ năng lắng nghe, biết lãnh đạo bản thân mình để lãnh đạo người khác;
3. Nghệ thuật sử dụng quyền lực chính trị trong lãnh đạo;
4. Xây dựng phong cách lãnh đạo;
5. Ra quyết định và tổ chức thực hiện;
6. Kỹ năng lập kế hoạch và xây dựng chương trình hành động;
9. Kỹ năng soạn thảo, đánh giá văn bản;
10. Kỹ năng thương thuyết, đàm phán;

...

2. Tâm lý học quản lý trong mối quan hệ với khoa học lãnh đạo

Là một chuyên ngành nghiên cứu ứng dụng của khoa học tâm lý học - tâm lý học quản lý nghiên cứu nguồn gốc, bản chất, đặc điểm và quy luật hình thành, phát triển tâm lý, các hiện tượng tâm lý của chủ thể và đối tượng được phản ánh trong các hoạt động lãnh đạo, quản lý.

Tâm lý học quản lý có vai trò cung cấp tri thức khoa học tâm lý và chỉ ra các nguyên tắc, phương pháp vận dụng tâm lý học vào thực tiễn công tác

lãnh đạo, quản lý, nhằm nâng cao bản lĩnh chính trị và kỹ năng công tác cho người lãnh đạo.

Tâm lý học quản lý còn có ý nghĩa thiết thực giúp người lãnh đạo không ngừng hoàn thiện nhân cách, củng cố và nâng cao uy tín, rèn luyện phong cách đáp ứng yêu cầu, chức trách và nhiệm vụ.

Tâm lý học quản lý không chỉ nghiên cứu tâm lý chủ thể mà còn nghiên cứu tâm lý đối tượng cấp dưới và các quá trình xử lý các hoạt động trong mối quan hệ giữa chủ thể với đối tượng góp phần lãnh đạo hiệu quả.

Tài liệu tham khảo

1. Khoa Tâm lý xã hội, Học viện CT - HC QG. *Tâm lý học lãnh đạo, quản lý*. NXB CTQG, Hà Nội, 2004.
2. TS. Võ Thành Khôi. *Tâm lý học lãnh đạo, quản lý*. NXB CTQG, 2005.
3. Nguyễn Hữu Lam. *Nghệ thuật lãnh đạo*. NXB GD, Hà Nội, 1997.
4. Quốc Hùng biên soạn. *Những tố chất người lãnh đạo*. NXB VHNT, 2004.
5. Gaston Courtois. *Lãnh đạo và quản lý một nghệ thuật*. NXB LĐXH, 1998.
6. <http://lanhdao.net/leadership/home.aspx>. Các bài trong chuyên mục: Lãnh đạo trong kỷ nguyên mới các ngày: 19/10; 22/11; 10/12; 17/12/2007. Việt Nam Net.